

קרקס

יש מה מתוגת עבר בשם זה, מה מדמות דוד טוב ו-מצחיק נוראי, אשר היה כיוצא דופן בשקופ כל המשפחה בדאגות ובטרדה. תוך מהומת מסע הנצחון של הקולנוע והקטות-הושיעה-נא של התיאטרון, הריהו נדחק לקרן זווית, תוהו ומתבייש ו-נשכח מלב. אמנות לא ראו בו מעולם, ואם לשעשוע, למעשי פלאות, הרי מהי האקרובטיות של כל ילדי הגומי לעומת "להטוט" אחד של ענק הצלולואיד, זבכל זאת.. נדמה לי, כי אין מקום, האוצר כל כך הרבה שירת-חיים, הקורע אשנבים כה נפלאים ליוני-הדמיון, המעלה את הדמויות והמעשים למדרגת סמל. אין מקום אשר ידמה באלה לזירת הנסורת הצהבהבת.

בתיאטרון יש במה, הבמה מוארת, מורמת מובדלת, ואנו ספוני אופל וצפוני המון.. הכשרון הנעלה גוחן ונותן לבל, ובתוך ההכל ספונים-אנחנו. הגיונותינו מפכים באפיקים שנכרו מראש. האם אין בזה משום נחיתות? אולי! אבל אין זה חשוב כלל. בין חופים אלה אפשר להפליג הרחק-הרחק, אפשר להסרותם ולהרחיבם עד אין גבול, יען התיאטרון - התיאטרון הטוב! - אמנות הוא..

לא כן הקרקס.

למן גלגלי קרון-הדירה, אשר טיט דרכי-עולם רשם וחסנם, ועד הכלב הזועם והקלאסי, הקשור אליהם בשלשלת.. למן יריעות האוהלים הפורחים, על מנת לשוב ולהתקמל, ועד השוט המצליף ביריות אקרוח, בהרקידו סוסי-סוני - הכל זר ומקרבי, אסום ופתוח לרוחה, נושף איבה ומסכיר סנים.

האנשים עושים מעשי קוף, והקופים מתדמים לבני-אדם. האיש והקוף - רק משעשעים אותנו, רק משעשעים, בלי להתעלות עלינו במאומה, בלי שנת להם יותר ממחיר כרטיס, צחוק-רצון ומחיאות-כסים ועם זאת.. ההמון הסובב את הזירה מהדקה כבטבעת בוז ורחמים, ומבעד לאסור הלץ מדמה כל עין למצוא את סיו העקמומי של ה-פיאצו.

הקרקס הוא טראגי לא בסועל-האמנות אלא בכוח-מהותו. וטרגיות זו אינה פעלם של אנשי הזירה, אלא מציאות הקיימת בכוח היחס שבין הראוה והרואים. הדגשתי: טרגיות ב כ ו ח.. ועל כן -

תסיסתה והפעלתה תלויות בנטייתו וביכלתו של הצופה, ואם נתפסה, ואם הופעלה, - הרי אז מגיען הקרקס לשיא תעודתו, כי את שירתו וסמליו אין הוא מוזג מחביות-ההומור, אלא מגביע-העצב-והתמהון. הטראגדיה היא יקרה, יקרה מאד, וכיקר ערכה כן יקר מציאותה. החומור הגדול מתחלף לנו פעמים רבות בצחוק ששוט ומהנה, ואלו לסחח הטראגיות רובצת המילודרמה. על כן כה נשים למצאה בקרקס.

קשה להצביע: כאן היא.

בקוף ענוד המשקטים או בכנר המתרונון בראש סולם ללא משענת? בלץ מחוה קידה לקהל ברגלים חבושות כובע או בנערה המתעופסת בין זרועות אתליטים? במחיאית הכסים ותרועות התזמורת או בבוז השופע מן הקהל אל הזירה ובשנאה החוזרת ומתרוססת על הקהל בפניני צבע, אור ומהתלות? הסרקסו כוכב חלומות לילדים לפני היות ה-סטארים, מיץ-ריד ואנדרסן בנוגה מורקור, תמהוני נפש בסני פלאי גוף, איון מותר האדם מן הבהמה ובשר-חיים נוטף צחוק ודמע. כעת הוא נדחק לקרן זווית, תוהו ומתבייש ונשכח מלב.